

**Objavlivanje podataka i informacija banke koji se odnose
na kvalitet aktive za 2016. godinu**

Beograd, maj 2017

1 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na izloženosti banke kreditnom riziku

1a Opis promena u procenama banke o strukturi i nivou kreditnog rizika kome je banka izložena ili može biti izložena u svom poslovanju u odnosu na prethodni izveštajni period, uključujući i opis uticaja kretanja u makroekonomskom okruženju na te procene i očekivane promene izloženosti banke kreditnom riziku;

Na dan 31.12.2016 godine banka je imala bruto izloženost kreditnom riziku od EUR 139.0 mln (povećanje za 11% u odnosu na 31.12.2015.), od čega: ukupna bilansna izloženost iznosi EUR 107.4 mln (povećanje za 9% u odnosu na 31.12.2015.), a vanbilansna izloženost EUR 31.6 mln (povećanje za 20% u odnosu na 31.12.2015.).

Iznos potrebne rezerve za procenjene gubitke po bilansnoj aktivi i vanbilansnim stavkama prema regulativi Narodne Banke Srbije iznosi EUR 4,643 hilj. (EUR 7,983 hiljada na 31.12.2015.) i čini 43% ukupnog Regulatornog kapitala (naspram 69% na 31.12.2015.). Prema Odluci o adekvatnosti kapitala NBS, ukupan iznos potrebne rezerve se raspoređuje na teret osnovnog kapitala.

Ispravka vrednosti aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke (prema IAS 39) je iznosila EUR 12,225 hilj. (EUR 5,217 hiljada sa 31.12.2015.).

Bruto izloženost kreditnog rizika čine sledeće klase izloženosti (SA pristup) čije vrednosti iznose: Izloženost prema državama i centralnim bankama (EUR 46,304 hiljada); Izloženost prema bankama (EUR 5,583 hiljada); izloženost prema privrednim društvima (EUR 47,880 hiljada); izloženost prema fizičkim licima (EUR 7,106 hiljada), Ostale izloženosti (EUR 15,287 hiljada), Dospela nenaplaćena potraživanja (EUR 12,210 hiljada) i Izloženosti obezbeđene hipotekama na nepokretnostima (4,615 hiljada).

Ukupna kreditna izloženost lica (bez finansijskih institucija) iznosi EUR 54,011 hiljada, od čega je izloženost ka pravnim licima EUR 45,546 hiljada, ka fizičkim licima EUR 5,368 hiljada. Nedospeli iznos potraživanja iznosi 74% bruto kreditne izloženosti, a dospeli 26%.

U segmentu pravnih lica, kreditna izloženost ka korporativnim klijentima je EUR 28,012 hiljada (62%), ka SME klijentima EUR 17,534 hiljada (38%) u skladu sa internom segmentacijom Banke.

Vanbilansna izloženost (garancije, akreditivi i neiskorišćeni iznos preuzetih obaveza) iznosi EUR 21,062 hiljada (99.2% pripada segmentu pravnih lica).

1b Opis postupaka za identifikovanje, merenje i procenu kreditnog rizika kome je banka izložena;

Najvažniji procesi sistema upravljanja kreditnim rizikom su:

- definisanje limita izloženosti na nivou klijenta odnosno grupe povezanih lica (u zavisnosti od vrste klijenta /finans.institucija ili korporativni odnosno SME klijent/
- monitoring plasmana u cilju ranog otkrivanja znakova upozorenja,
- upravljanje instrumentima kreditne zaštite,
- klasifikacija plasmana u skladu sa regulativom Narodne banke Srbije,
- procena obezvređenja plasmana i procene rezervisanja za gubitke po vanbilansnim pozicijama u skladu sa MSFI,
- određivanje internog rejtinga u skladu sa internom metodologijom,
- obračun minimalnog kapitalnog zahteva za kreditni rizik i interne procene adekvatnosti kapitala.
- procena Pružaoca usluga eksternalizacije za aktivnosti koje su predmet eksternalizacije

Proces merenja kreditnog rizika zasnovan je na dva pristupa:

- regulatorni pristup – klasifikacija potraživanja dužnika po osnovu propisa Narodne banke Srbije i proces obezvređenja plasmana i procene rezervisanja za gubitke po vanbilansnim pozicijama u skladu sa MSFI;
- interni pristup – merenje nivoa rizičnosti pojedinačnog plasmana (interni sistema rejtinga).

Za procenu kreditnog rizika, kao i promenu uslova već odobrenih kredita nadležan je Kreditni odbor Banke.

Osnovni učesnici u upravljanju kreditnim rizicima i učesnici kreditnog procesa u okviru Grupe su:

- Sektor upravljanja rizicima
- Sektor poslovanja sa privredom
- Sektor poslovanja sa stanovništvom
- Sektor pravnih poslova
- Sektor finansija i plana/Sektor bankarskih operacija
- Služba ekonomske bezbednosti

- Sektor sredstava i likvidnosti
- Sektor informacionih tehnologija (IT).

Osnovni princip koji Banka prati i koga se pridržava prilikom uspostavljanja organizacione strukture kreditnog poslovanja banke je jasna podjela odgovornosti i nadležnosti između organizacionih delova koji se bave akviziranjem klijenata i preuzimanjem rizika (front office) i organizacionih delova koji se bave nezavisnom procenom i praćenjem rizika (Sektor upravljanja rizicima), kao i proverom ispunjenja svih uslova za puštanje sredstava, i ostalim poslovima kreditne administracije (Sektor bankarskih operacija).

1c Opis načina na koji banka upravlja, odnosno namerava da upravlja kreditnim rizikom, koji podrazumeva i opis uloge, delokruga i odgovornosti svih organizacionih delova banke koji su povezani sa upravljanjem kreditnim rizikom;

Sektor poslovanja sa privredom obavlja akviziciju klijenta privrednih subjekata pravnih lica, javnih preduzeća, ustanova i jedinica lokalne samouprave; prijem zahteva za odobravanje kredita i zaključivanje drugih bankarskih poslova sa Bankom (u daljem tekstu "kreditni zahtev"); proveru kompletnosti i ažurnosti dostavljene dokumentacije; pripremu indikativne ponude za zaključivanje kreditnih i drugih bankarskih poslova; izradu i prezentaciju kreditnog predloga ("kreditna aplikacija") na kreditnim odborima.

Sektor poslovanja sa stanovništvom prima kreditne zahteve od fizičkih lica, proverava kreditnu sposobnost u skladu sa odgovarajućim propisima i internim aktima banke, kontroliše ispravnost dostavljene dokumentacije, i upućuje Sektoru upravljanja rizicima na saglasnost kreditni zahtev.

Sektor upravljanja rizicima dostavlja svoje mišljenje o analiziranom projektu Kreditnom doboru na razmatranje. Sektor za upravljanje rizicima daje potvrdu konačnog rejtinga klijenta i klasifikacije u skladu sa Odlukom o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki, ocenjuje ukupan kreditni rizik finansiranja kreditnog zahteva i daje mišljenja o predlogu za finansiranje uzimajući u obzir kreditnu sposobnost dužnika, redovnost plaćanja i kvalitet ponudjenih i/ili postojećih sredstava obezbeđenja, verifikuje zahteve za kredite stanovništvu, utvrđuje limite izloženosti ka bankama i po proizvodima.

Odeljenje interne revizije vrši nezavisnu proveru, u delu koji se tiče primene normativnih zahteva u okviru kreditnog procesa, a rezultati te kontrole se koriste od strane menadžmenta u procesu odlučivanja u oblasti upravljanja kreditnim rizicima u Grupi.

1d Opis načina na koji banka procenjuje i upravlja koncentracijama u kreditnom portfoliju, uključujući opis zajedničkih karakteristika za identifikaciju rizika koncentracije unutar kreditnog portfolija (npr. privredni sektori, geografska područja, vrste proizvoda, instrumenti kreditne zaštite, velike izloženosti i dr.) i **opis sistema limita izloženosti** koji su uspostavljeni radi kontrole rizika koncentracije u okviru kreditnog portfolija banke;

Principi upravljanja rizikom koncentracije su da:

- Omogućiti diversifikaciju kreditnog rizika kojem je Banka izložena, smanji potencijalne gubitke putem kontrole (monitoringa) i limitiranja rizika koncentracije za sve transakcije po osnovu kreditnog rizika;
- Napravi jedinstvenu metodologiju upravljanja rizikom koncentracije; unapredi sistem upravljanja rizicima
- Implementira efikasne kontrolne mehanizme prilikom upravljanja rizikom koncentracije

Postupak upravljanja rizikom koncentracije se odnosi na:

- uspostavlja limite zaduženosti po granama delatnosti za pravna lica
- uspostavljanje limita za velike izloženosti
- utvrđivanje racija koncentracije za TOP 5 izloženosti
- upravljane rizikom koncentracije novih proizvoda
- regionalni rizik koncentracije
- rizik koncentracije po instrumentima kreditne zaštite

Limiti kreditnog rizika

Limiti kreditnog rizika su definisani kao maksimalni nivo izloženosti koju je Banka spremna da preuzme. Glavni instrument za ograničenje i kontrolu kreditnog rizika koji je Banka spremna da preuzme je sistem kreditnih limita.

Glavni tipovi kreditnih limita su:

- Limiti postavljeni na nivou klijenta (grupe povezanih lica);
- Limiti postavljeni u cilju ograničenja nivoa koncentracije (limiti zemlje i regionalni limiti, industrijski limiti);
- Regulatorni limiti postavljeni od NBS;

Struktura limita na nivou pojedinačnog klijenta:

- Ovakvi limiti su postavljeni na nivou klijenta, na primer na konsolidovanom nivou za grupu povezanih nivoa. Limit može biti povećan na nivou tipa proizvoda, na primer limiti za tržišne operacije, limiti za dužničke instrumente kao i vanlimitni limiti. Limiti dalje mogu biti podeljeni u okviru unutrašnje segmentacije Banke (sektor Korporativnih klijenata, klijenti koji spadaju Mala I Srednja preduzeća);
- Limiti finansijskih institucija su postavljeni na nivou proizvoda: depoziti, nostro računi, kreditne linije, tržišne operacije (spot, forward, tržište pozajmljivanja novca, derivati), dokumentarni poslovi i repo operacije;

Limiti koncentracije rizika u skladu sa regulativom Narodne banke:

- Izloženost banke prema pojedinačnom klijentu ili grupi povezanih lica ne sme preći 25% kapitala banke.
- Suma svih velikih izloženosti ne sme preći 400% kapitala banke.

Limiti rizika zemlje:

Bank treba da odredi individualne limite izloženost prema zemlji porekla dužnika. U slučaju otkrivanja koncentracije izloženosti po geografskim regionima – limiti treba da budu ustanovljeni na regionalnoj osnovi

Limiti delatnosti:

Limiti delatnosti su maksimum izloženosti po delatnostima. Specifikacija delatnosti biće usklađena sa standardima grupe. Limiti delatnosti mogu biti određeni u odnosu na regulatorni kapital ili na nivou portfolia (procenat portfolia).

Limiti instrumenata kreditne zaštite

Banka će postaviti limite za instrumente kreditne zaštite uključujući dospeće i valutne neusklađenosti između velikih izloženosti i instrumenata kreditne zaštita za ove izloženosti.

Proces određivanja limita:

- Limiti se predlažu od strane Sektora upravljanja rizicima. Limiti takođe mogu biti postavljeni od strane grupnih standarda u zavisnosti od tipa rizika;
- Limiti se odobravaju od strane nadležnog organa Banke (u zavisnosti od tipa limita);
- Limiti se utvrđuju i primenjuju od strane Front officia;
- Limiti se kontrolišu od strane Sektora upravljanja rizicima u pogledu upotrebe limita i mogućih prekoračenja;
- Sektor upravljanja rizicima izveštava o limitu (posebno za moguće prekoračenje) nadležan organ Banke (u zavisnosti od tipa limita).

1e Opis politika za identifikovanje problematičnih potraživanja i restrukturiranih potraživanja, uključujući i način na koji banka definiše ta potraživanja.

Kvalitet bilansne aktive i vanbilansnih stavki se prati na nivou Banke i s tim u vezi nadležne organizacione jedinice predlažu Izvršnom odboru odgovarajuće mere. Rizik izloženosti Banke se prati po segmentima njenog poslovanja – privreda, javni sektor, stanovništvo i po izloženost Banke po sektorima privrede i zemljama porekla dužnika.

Kriterijumi za utvrđivanje loše aktive banke (problematična potraživanja):

- Docnja u materijalno značajnom iznosu , preko 90 dana;
- Blokada računa klijenta u kontinuitetu
- Pravni status dužnika (stečaj i likvidacija)
- Finansijsko stanje dužnika koje ukazuje na mogućnost da klijent neće biti u mogućnosti da izmiri svoje obaveze u celosti bez aktiviranja sredstava obezbeđenja.

Osnovna načela upravljanja lošom aktivom banke:

- uspostavljanje zasebne organizacione jedinice za upravljanje lošom aktivom u čijem je delokrugu preuzimanje aktivnosti i mera za upravljanje lošom aktivom i koja je funkcionalno i organizaciono odvojena od organizacionih jedinica u čijem je delokrugu preuzimanje rizika;
- procena naplativosti potraživanja konzervativnim pristupom;
- kreiranje strategije naplativosti na nivou klijenta;
- sprovođenje dvojnih pristupa u cilju brže i veće naplativosti potraživanja (sistem pritisaka i pregovora);
- razmatranje opcija prodaje pojedinačnih odnosno portfolija loše aktive investitorima;
- definisanje najvišeg prihvatljivog nivoa loše aktive Banke.

Rad sa problematičnim potraživanjima obuhvata preduzimanje mera po sledećim osnovnim pravcima:

- sporazumna (vansudska) naplata (regulisanje) potraživanja;
- regulisanje (naplata, gašenje) potraživanja putem primene sudskih/pravnih (prinudnih) sredstava.

Ova dva smera rada primenjuju se sukcesivno, ili u režimu istovremene primene mera. To zavisi od savesnosti dužnika i/ili drugih lica, čiji interesi su povezani sa kreditom i poslovanjem u celini, kao i postojanja drugih kreditora, obima njihovih potraživanja i drugih faktora.

U slučaju proglašenja potraživanja za problematično, kao osnovni pristup preporučuje se strategija aktiviranja odgovarajućih sudskih postupaka (uz prethodno proglašenje prevremenog dospeća kredita u celosti) na osnovu kojih se paralelno vrše pregovori, traženje trećih lica zainteresovanih za otplatu duga, ustupanje potraživanja I sl. Pritom se ima u vidu da je sporazumno, odnosno vansudsko namirenje potraživanja poželjno i moguće u bilo kojoj etapi, uključujući i etapu prinudne naplate, a pokretanje sudskih postupaka često doprinosi postizanju sporazuma na vansudskoj osnovi kao način dodatnog pritiska na klijenta.

Restrukturiranje potraživanja je odobravanje, zbog finansijskih poteškoća dužnika, ustupaka u vezi sa otplatom pojedinačnog potraživanja koji ne bi bili odobreni da dužnik nije u tim poteškoćama, bez obzira na to da li je određeni iznos tog potraživanja dospeo, da li je to potraživanje obezvređeno i da li je za njega nastupio status neizmirenja obaveza u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banke, i to na najmanje jedan od sledećih načina:

- promenom uslova pod kojima je potraživanje nastalo, naročito ako su naknadno ugovoreni uslovi otplate potraživanja povoljniji u odnosu na prvobitno ugovorene (smanjenje kamatne stope, otpis dela glavnice pod kojim se podrazumeva prestanak priznavanja tog dela u bilansu, otpis dela obračunate kamate, promena datuma dospeća glavnice i/ili kamate i dr.) ili u odnosu na uslove koji bi u trenutku promene uslova bili odobreni drugom dužniku sa istim ili sličnim nivoom rizika,
- refinansiranjem potraživanja

Probni period je period od najmanje dve godine koji počinje da teče od trenutka kada se restrukturirano potraživanje klasifikuje kao potraživanje koje se ne smatra problematičnim;

Materijalno značajan deo ukupnog iznosa duga predstavlja iznos u visini najmanje 6% glavnice potraživanja sa izmenjenim uslovima otplate po osnovu stambenog kredita ili potraživanja kojim je refinansirano potraživanje banke po osnovu tog kredita, odnosno 8% glavnice potraživanja u slučaju ostalih potraživanja.

2 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na način na koji banka vrši internu klasifikaciju potraživanja

Banka će u cilju izračunavanja **inicijalne klasifikacije klijenata (kao i naknadne) na osnovu finansijskog stanja** koristiti kalkulator za utvrđivanje klasifikacije, a naročito na osnovu sledećih pokazatelja iz poslednjih zvaničnih finansijskih izveštaja:

1. **Pokazatelja profitabilnosti**, odnosno ostvareni ostvareni **neto rezultat**
2. **adekvatnost ročne strukture** (neto obrtni kapital) kao (pozitivna) razlika između obrtnih sredstava i kratkoročnih obaveza, ne uzimajući u obzir vremenska razgraničenja;
3. **Adekvatnosti novčanih tokova** sa aspekta izmirivanja obaveza se smatraju adekvatnim u slučaju da klijent ima pozitivan gotovinski tok iz poslovnih aktivnosti koji je dovoljan za izmirenje kratkoročnih finansijskih obaveza.
Banka će posmatrati dinamiku tokova gotovine sa aspekta svih segmenata koji obrazuju tokove novca direktnom ili indirektnom metodom, u zavisnosti koja je dostupna odnosno koju klijent primenjuje;
4. Pokazatelja finansijske strukture, a pre svega:
 - **stepena zaduženosti**, i to naročito: ukupne obaveze / pasiva; ukupne obaveze / prihodi od prodaje;
 - **Bank debt / EBITDA**: kao odnos kredita (kratkoročnih i dugoročnih) i lizing obaveza u odnosu na EBITDA (poslovni rezultat uvećan za amortizaciju kao i za rezultat iz ostalih prihoda i rashoda, osim onih prihoda i rashoda koji se odnose na rezultat iz finansiranja);
 - **EBITDA / troškovi kamata**
5. **Izloženosti dužnika kreditno-deviznom riziku** koja se za potrebe ove Procedure računa kao odnos negativnih kursnih razlika i poslovnog rezultata iz zvaničnih finansijskih izveštaja uvećanog za pozitivne kursne razlike i prihode od efekata ugovorene zaštite od rizika. Negativne kursne razlike za potrebe ove Procedure se računaju kao uvećanje otvorene devizne pozicije (višak obaveza sa deviznim predznakom u odnosu na potraživanja sa deviznim predznakom) po osnovu depresijacije kursa dinara u odnosu na EUR od 10%.

Ostali faktori koji se ne mogu kvantifikovati, a mogu imati uticaj na klasifikaciju:

1. **privredna grana** – prisutne tendencije u grani u kojoj klijent posluje, zasićenost, tehnološke karakteristike, sezonalnost u poslovanju I sl. U slučaju da klijent pripada grani sa povećanim učešćem nenaplativih kredita, klasifikacija može biti umanjena za jednu kategoriju u odnosu na onu dobijenu kalkulatorom u skladu sa odredbama ove Procedure;
2. **tržišno učešće** – procena tržišnog učešća klijenta, konkurencije, a posebno zavisnost od kupaca i dobavljača. U slučaju da opadaju prihodi od prodaje, klijent je izgubio glavne kupce, odnosno prisutne su druge negativne tendencije na tržištu na kojem klijent posluje, Banka može umanjiti klasifikaciju za jednu kategoriju u odnosu na onu predviđenu kalkulatorom;
3. **mišljenje revizora** – Klijenti koji imaju uzdržano i negativno mišljenje biće klasifikovani u V odnosno G. Klijenti koji imaju mišljenje sa rezervom ne mogu biti klasifikovani u kategoriju A;

Sektor poslovanja sa privredom se obavezuje da podatke o ostalim faktorima obezbedi i na odgovarajući način obradi u kreditnoj aplikaciji. Podatke će kontrolisati i na odgovarajući način ocenjivati Sektor upravljanja rizicima.

Kalkulator za inicijalnu klasifikaciju na bazi finansijskog stanja

U skladu sa kalkulatorom utvrđenim ovom Procedurom, svi klijenti se inicijalno svrstavaju u kategorije u skladu sa dobijenim poenima, a na osnovu finansijskog stanja iz poslednjih zvaničnih finansijskih izveštaja:

Klasifikacija	od	do
A	1,00	1.99
B	2,00	2.99
V	3,00	3.99
G	4,00	i više
D	Potraživanja koja ispunjavaju kriterijume utvrđene Odlukom Narodne banke Srbije	

3 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na sredstva obezbeđenja i sredstva stečena naplatom

3a) Informacije koji se odnose na sredstva obezbeđenja u vidu hipoteke i drugih instrumenata kreditne zaštite:

- opis načina vrednovanja i postupaka za procenu i upravljanje sredstvima obezbeđenja u vidu hipoteke na nepokretnostima i drugim instrumentima kreditne zaštite, uključujući opis faktora umanjena (haircut) prema vrsti sredstva obezbeđenja, odnosno instrumenta kreditne zaštite;

Banka koristi instrumente obezbeđenja naplate plasmana u skladu sa definisanim Katalogom kolaterala, pri čemu su isti podeljeni u sledeće grupe:

- 1 Nepokretnosti
- 2 Pokretnosti
- 3 Jemstva i garancije
- 4 Potraživanja i prava koja mogu biti korišćena kao izvor otplate kredita
- 5 Ostali instrumenti obezbeđenja (robni zapisi, zaloga na domaćim životinjama)

3b) Politike za otuđenje sredstava stečenih naplatom potraživanja, odnosno stavljanje u funkciju svog poslovanja takvih sredstava ako se ta sredstva ne mogu odmah konvertovati u gotovinu;

Upravljanje sredstvima stečenih naplatom potraživanja, odnosno stavljanje u funkciju svog poslovanja takvih sredstava ako se ta sredstva ne mogu odmah konvertovati u gotovinu nije definisano posebnim aktom, odnosno, politikom, budući da Banka nema značajnu izloženost u tom pogledu niti istorijat upravljanja takvim sredstvima.

Upravljanje sredstvima stečenih naplatom je u nadležnosti Odeljenja za upravljanje problematičnim plasmanima koje zajedno sa NPL komitetom, kreditnim Odborom i Izvršnim Odborom uz učešće Sektora pravnih poslova i Računovodstva donosi predloge i mere za upravljanjem ovim sredstvima.

4 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na postupak utvrđivanja obezvređenja potraživanja

Grupa malih potraživanja – potraživanja od pravnih i fizičkih lica koja se procenjuju na grupnoj osnovi. U ovu grupu spadaju sva potraživanja od pravnih lica ne-kreditnog karaktera (npr potraživanja po osnovu naknade za platni promet), odnosno koja ne spadaju u osnovne homogene grupe izloženosti ka pravnim licima. Što se tiče fizičkih lica grupa malih potraživanja se odnosi na sva potraživanja koja ne spadaju u osnovne homogene grupe izloženosti, odnosno ne-kreditne izloženosti (npr potraživanja po osnovu bonova za benzin; dati avansi i sl.).

Materijalno značajan iznos za potrebe individualne procene (videti Prilog 4): za pravna lica kreditnog karaktera (kreditno-garancijske izloženosti), prag značajnosti se definiše kao donji percentil (5%) izloženosti ka pravnim licima u statusu NPL-a (obzirom na relativno nisku diversifikaciju), dok se za fizička lica definiše kao gornji percentil (75%) potraživanja u statusu NPLa obzirom da potraživanja od fizičkih lica predstavljaju visoko diversifikovana potraživanja. Limit (prag) se utvrđuje (revidira) jednom godišnje na bazi podataka iz portfolija Banke na poslednji izveštajni datum. Za finansijske institucije se ne utvrđuje prag u smislu iznosa, već broj dana docnje u materijalno značajnom iznosu (duže od 2 radna dana).

Objektivan dokaz (simptomi) o obezvređenju bilansne aktive

- I. banka smatra malo verovatnim da će dužnik u potpunosti izmiriti svoju obavezu prema njoj, bez obzira na mogućnosti naplate po osnovu aktiviranja sredstva obezbeđenja, a posebno ceneći sledeće elemente:
 - a) delimičan ili potpun otpis potraživanja,
 - b) restrukturiranje potraživanja usled pogoršanja finansijskog stanja dužnika, uz umanjenje glavnice, kamate ili naknade ili produženja roka vraćanja istih i
 - c) likvidacija ili stečaj dužnika.Ukoliko se utvrdi da obnovljenje plasmana **nije uzrokovano** značajnim pogoršanjem finansijskog položaja dužnika, nego kratkoročnim problemima u likvidnosti, ovako obnavljanje se ne smatra statusom neizmirenja obaveze dužnika (na primer reprogram kredita odnosno prolongacija).
- II. dužnik je u kašnjenju više od 90 dana u materijalno značajnom iznosu.

kriterijume razvrstavanja potraživanja u grupe potraživanja sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika koji su utvrđeni metodologijom za procenu obezvređenja bilansne aktive i vanbilansnih stavki banke;

Segmentacija portfolia

Osnovni parametri portfolia za segmentiranje portfolia, koji se koriste pojedinačno ili u kombinaciji:

- za pravna lica (kreditnog karaktera) na nivou veličine preduzeća na način predviđen internim aktom (IAS);
- za fizička lica na nivou proizvoda;
- za finansijske institucije pojedinačno (na bazi eksternog rejtinga ili klasifikacije NBS);
- za ostala potraživanja (potraživanja ne kreditnog karaktera od pravnih lica) u smislu grupisanja na nivou homogene grupe (tip ugovora ili namena računa);
- za garancije i akreditive u formi posebnog segmenta.

Od banke se očekuje da objavi parametre koje koristi za potrebe procene na grupnoj osnovi za grupe potraživanja sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika, pri čemu takva objavljivanja mogu da obuhvate:

Pojedinačna verovatnoća promene statusa neke transakcije može da se opiše pomoću matrice migracije. Matrica odražava kretanja elemenata portfolija u datom vremenskom periodu (npr. u toku godinu dana) među rizičnim grupama sa različitim karakteristikama rizika, ne uzimajući u obzir tokove gotovine iz kolaterala.

Svrha matrice je da se utvrdi verovatnoća (frekvencija) da pojedinačna transakcija pređe iz jedne u drugu rizičnu u datom portfoliju. Matrica takođe predstavlja i verovatnoću da će data transakcija preći iz rizične grupe sa statusom izvršenja obaveza u rizičnu grupu sa statusom nastalog gubitka, odnosno neizvršenja obaveza, a samim tim omogućava izračunavanje parametara PD.

Za izračunavanje matrice treba uraditi sledeće:

1. Odrediti dva datuma koji su predmet analize (e.g. t_1, t_2).
2. Izabrati sve klijente/izloženosti iz portfolija banke koji su bili prisutni za datum t_1 naznačen u koraku 1 i svrstati ih u odgovarajuću homogenu grupu (segment).
3. Dodeliti svakom klijentu odgovarajuću rizičnu grupu (NBS klasifikacija) za svaki od određenih datuma.
4. Rezultati kalkulacije, koji predstavljaju broj transakcija (ili iznos izloženosti) koje su migrirale između klasifikacija ili rizičnih grupa unutar datog portfolija u periodu između vremena t_1 i t_2 formiraće $n \times n$ matricu (tzv. matricu migracije) prikazanu niže:

Tabela 1: Matrica migracije za bilo koji dati portfolio (apsolutni brojevi)

		Status u trenutku t_2				
		A1	A2	A3	An
Status u trenutku t_1	A1	$PP_N(A1, A1)$	$PP_N(A1, A2)$	$PP_N(A1, A3)$	$PP_N(A1, An)$
	A2	$PP_N(A2, A1)$	$PP_N(A2, A2)$	$PP_N(A2, A3)$	$PP_N(A2, An)$
	A3	$PP_N(A3, A1)$	$PP_N(A3, A2)$	$PP_N(A3, A3)$	$PP_N(A3, An)$

	An	$PP_N(An, A1)$	$PP_N(An, A2)$	$PP_N(An, A3)$	$PP_N(An, An)$

Redovi pokazuju kojoj rizičnoj grupi je transakcija pripadala u vreme t_1 , dok kolone pokazuju kojoj je rizičnoj grupi ista ta transakcija pripadala u vreme t_2 . Primer dodele $PP_N(A5, A6)$, gde je $t_1 = 31.12.2010.$ god., a $t_2 = 31.12.2011.$ god., pokazuje broj transakcija u rizičnoj grupi A5 na dan 30.11.2010. god. koje su prešle u A6 na dan 31.12.2011. god.

Primer formule za izračunavanje pojedinačnih uslova matrice (broj transakcija):

$$PP_N(Ak, Aj) = \sum_i PP_Num_i(Ak, Aj)$$

gde:

- Indeks i označava broj transakcije; k je broj rizične grupe u trenutku t_1 ; j je broj rizične grupe u trenutku t_2 ,
- $PP_Num_i(Ak, Aj)$ je jednak 1 ako je i -ta transakcija bila u rizičnoj grupi Ak u trenutku t_1 i u grupi Aj u trenutku t_2 ; stoga $\sum PP_Num_i(Ak, Aj)$ označava broj transakcija koje ostaju u grupi Ak u trenutku t_1 i u grupi Aj u trenutku t_2 ,

5. Rezultati kalkulacije pojedinačnih verovatnoća migracije unutar datog portfolija formirali bi $n \times n$ matricu migracije prikazanu niže:

Tabela 2: Matrica migracije za dati portfolio (verovatnoće).

		Status u trenutku t_2				
		A1	A2	A3	Default
Status u trenutku t_1	A1	$PP(A1, A1)$	$PP(A1, A2)$	$PP(A1, A3)$	$PP(A1, Default)$
	A2	$PP(A2, A1)$	$PP(A2, A2)$	$PP(A2, A3)$	$PP(A2, Default)$
	A3	$PP(A3, A1)$	$PP(A3, A2)$	$PP(A3, A3)$	$PP(A3, Default)$

	An	$PP(An, A1)$	$PP(An, A2)$	$PP(An, A3)$	$PP(An, Default)$

U gornjoj matrici, redovi pokazuju kojoj rizičnoj grupi je transakcija pripadala u vreme t_1 , dok kolone pokazuju kojoj je rizičnoj grupi ista ta transakcija pripadala u vreme t_2 . Na primer, $PP(A5, A6)$, gde je $t_1 = 31.12.2010.$ god. a $t_2 = 31.12.2011.$ god., pokazuje broj transakcija u rizičnoj grupi A5 na t_1 koje su prešle u A6 na t_2 .

Primer formule za izračunavanje pojedinačnih uslova matrice (verovatnoća migracije) može biti sledeći:

$$PP(Ak, Aj) = \frac{\sum_i PP_Num_i(Ak, Aj)}{\sum_i PP_Num_i(Ak)}$$

gde:

- Indeks i označava broj transakcije; k je broj rizične grupe u trenutku t_1 ; j je broj rizične grupe u trenutku t_2 ,
- $PP_Num_i(Ak, Aj)$ je jednak 1 ako je i -ta transakcija bila u rizičnoj grupi Ak u trenutku t_1 i u rizičnoj grupi Aj u trenutku t_2 ; stoga $\sum PP_Num_i(Ak, Aj)$ označava broj transakcija u rizičnoj grupi Ak u trenutku t_1 i u Aj u trenutku t_2 ,
- $PP_Num_i(Ak)$ je jednak 1 ako je i -ta transakcija bila u rizičnoj grupi Ak u trenutku t_1 , stoga $\sum PP_Num_i(Ak)$ označava broj transakcija u rizičnoj grupi Ak u trenutku t_1 .

U slučaju da se matrice migracije računaju na bazi prelaza u toku godine (kvartalni, mesečni), iznos PD na godišnjem nivou se računa kao:

$$P_n = P_0^{ns \cdot t}$$

P_n = konačna matrica tranzicije za odgovarajući vremenski period;

P_0 = matrica tranzicije za vremenski period koji je kraći od 1 godine;

ns = broj vremenskih perioda u toku godine za koji se utvrđuju prelazi (4 za kvartal, 12 za mesece);

t = broj godina za koji se utvrđuje konačna matrica (za jednu godinu $t=1$, za dve $t=2$, itd).

Banka može koristiti i pojednostavljeni pristup metode procene PD baziran na gornjem pristupu (cohort metod).

Pojednostavljena metoda procene PD parametra pretpostavlja da će parametri biti izračunati kao jednostavna proporcija broja clijenata (ili izloženosti) koji su u posmatranom vremenskom periodu promenili status neizvršenja obaveza. Za detektovanje statusa neizvršenja obaveza (default) koristi se klasifikacija u skladu sa Odlukom o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki i to tako da se izloženosti (klijenti ili pojednini ugovori odnosno plasmani) klasifikovane u G ili D smatraju default-nim.

Ako označimo sa N_{ti} ukupan broj izloženosti u segmentu za koji se PD procenjuje na posmatrani datum t_i koji ne zadovoljava status neispunjenja obaveza u homogenoj skupini tj. grupi, a sa D_{ti} broj izloženosti koji je tokom naredne 1 godine od datuma t_i zadovoljio status neispunjenja obaveza, PD_i se lako izračuna kao

$$PD_i = D_{ti} / N_{ti}$$

Na sličan način računa i CR parametar (Cure ratio, racio povraćaja). U tom slučaju, imenilac je broj izloženosti u statusu neispunjenja obaveza na datum t_i , a brojilac - broj onih koji su u promatranom periodu od N meseci nakon datuma t_i ozdravili.

Kada su u pitanju vanbilansne izloženosti po istima se računa samo PD faktor i to na osnovu broja protestovanih garancija (palih na teret banke) na kraju zadatog perioda i ukupnog broja garancija na početku posmatranog perioda (koje nisu protestovane na početku perioda).

Ovako dobijeni parametri posebno se procenjuju za svaki segment izloženosti odnosno svaku homogenu grupu. Diskontni faktori (interno prihvaćene vrednosti odnosno indikator povraćaja) i vreme prosečnog povraćaja kolaterala se definišu u skladu sa važećim internim aktom. Diskontni faktori se utvrđuju prema tipu kolaterala za obračun na grupnoj osnovi.

Banka će redovno pratiti faktore efikasnosti i vreme povraćaja i uskladjivati pokazatelje u skladu sa procenom.

Banka će priznavati sva sredstva obezbeđenja predviđena internim aktom koji reguliše prihvatljiva sredstva obezbeđenja (Katalog kolaterala).

LIP predstavlja postupak prelaska sa očekivanog na nastali (pretrpljeni) gubitak. LIP predstavlja vremenski period od nastanka specifičnog događaja obezvređenja i objektivnog dokaza obezvređenja koje postaje očigledno na individualnom nivou, odnosno vremenski period između događaja gubitka i datuma kada je Banka identifikovala takav događaj. LIP se uključuje u jednačinu očekivanog gubitka putem LIP faktora:

$$LIP = \frac{\text{Period događaja gubitka u mesecima(danima)}}{12 (365)}$$

LIP će se obračunavati na osnovu podataka NPL clijenata. NPL statusi se definišu za klijente pravna lica u skladu sa procedurom za monitoring pravnih lica, a za fizička lica u skladu sa odgovarajućom procedurom koja uređuje collection, pa će se za te klijente obračunavati LIP. Ukoliko nije izvodljivo, LIP će se računati za klijente koji su u materijalno značajnoj doznji preko 90 dana.

LIP će se obračunavati na nivou pojedinačne partije. Računa se na datum izveštaja (datum klasifikacije).

Naziv komitenta	Naziv komitenta
Tip ugovora	Homogena grupa
Partija	Broj ugovora
Datum izveštaja	Izveštajni datum
Status	Status u skladu sa procedurom koja reguliše monitoring
Klasifikacija	u skladu sa procedurom koja uređuje postupak klasifikacije

Docnja	Materijalno značajna docnja na datum izveštaja
Datum_nastanka_docnje	=Datum izveštaja - Docnja
NPL datum	Datum_nastanka_docnje+91
Datum_NPL	Datum statusa za pravna lica ili kada je klijent prešao u G kategoriju
NPL datum final	Događaj gubitka
Datum nastanka problema	Datum identifikacije događaja - datum kada je klijent prvi put promenio klasifikaciju u jednu lošiju
Vremenski rok	Vremenski rok između datuma nastanka problema i NPL datuma
LIP	Vremenski rok izražen u godinama
LIP_FINAL	U slučaju da vrednost LIP prelazi 1, svodi se na 1 i uprosečuje

Pretpostavke i objektivni dokazi koji se koriste kao osnova za projektovanje procenjenih novčanih tokova iz poslovnih aktivnosti **pravnih lica** bi trebalo da budu bazirani na:

- trenutnoj finansijskoj poziciji dužnika, poslednjim finansijskim izveštajima, po mogućstvu revidiranim;
- statusu klijenta u smislu internih akata koji regulišu monitoring plasmana;
- danima blokade;
- informaciji o tome da li je klijent u stečaju ili likvidaciji.

Pretpostavke na kojima su bazirani projektovani novčani tokovi treba da budu **dokumentovane**.

U slučaju očekivane naplate iz kolaterala, Banka će posebno obratiti pažnju na:

- vremenski period očekivane naplate po vrstama kolaterala
- primenu haircut-ova u slučaju da je procena starija od godinu dana kao i u slučajevima da je kolateral manje utrživ, ili u slučaju da se nalazi na lokaciji koja nije atraktivna.

Pretpostavke i objektivni dokazi kao osnova za projektovanje procenjenih novčanih tokova **fizičkih lica** će se zasnivati na:

- statusu u smislu procedure koja uređuje postupak collection-a. Svi klijenti koji nemaju kreditnu sposobnost, niti imaju dodatnu kreditnu sposobnost u vidu jemstava, ili su predati na naplatu, a nisu spremni za saradnju sa Bankom, maksimalna stopa ispravke vrednosti ne bi trebalo da bude manja od stope povraćaja datog segmenta (vrednost 1 – Cure Ratio) za prethodnih 12 meseci;
- klijenti koji su u statusu NPL-a u skladu sa internim aktima koji regulišu status nenaplativosti, a imaju mogućnost da dokažu izvore otplate (pomoć supruga ili dodatne izvore prihoda), ili pokazuju spremnost na saradnju sa bankom (odgovarajuće restrukturiranje), stopa ispravke može biti manja od prethodno navedene;

U skladu sa IAS 39, restrukturiranje zajma je objektivni dokaz obezvređenja kredita koje zahteva primenu određenih pravila za merenje obezvređenja (odnosno umanjene vrednosti) restrukturisanih zajmova. Banka je restrukturisala svoja potraživanja ukoliko je, iz ekonomskih ili pravnih razloga koji su u vezi sa finansijskim teškoćama zajmoprimca, napravila ustupak za tog zajmodavca koji inače ne bi pravila.

Iznos gubitka od obezvređenja za restrukturisane kredite obračunava tako što se utvrđuje razlika između bruto knjigovodstvene vrednosti ponovo odobrenog kredita i sadašnje vrednosti budućih novčanih tokova (koji proizlaze iz ugovora o restrukturisanju) diskontovanih po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi kredita (stopa zasnovana na uslovima koji su postojali pre restrukturisanja).

“AG84: Obezvređenje finansijske imovine koja se vodi po amortizovanoj vrednosti se procenjuje korišćenjem originalne efektivne kamatne stope zato što bi diskontovanjem sa trenutnom prevladavajućom tržišnom kamatnom stopom, u suštini nametnulo obračun po fer vrednosti, a finansijsko sredstvo se inače obračunava po metodu amortizovanog troška. Ukoliko su uslovi kredita izmenjeni usled finansijskih teškoća zajmotražioca, obezvređenje se meri korišćenjem originalne efektivne kamatne stope pre takvih izmena.”

Privremeni gubitak od obezvređivanja predstavlja vremensku vrednost novca koji je „izgubljen“ zbog promene perioda otplate kredita. Taj iznos predstavlja iznos kom se ne može obrnuti pravac na osnovu povoljnih budućih očekivanja ili na osnovu pokrivenosti kolateralom i mora, ukoliko je značajan, da bude amortizovan do dospeća restrukturisanog kredita.

Povraćaj restrukturiranih plasmana na grupnu procenu će se zasnivati na:

- plaćanju klijenta u ugovorenim rokovima;
- važećim propisima NBS koji regulišu ovu oblast u smislu restrukturiranja plasmana;
- procene nadležnog odbora;

5 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na politiku otpisa potraživanja

Računovodstvenom politikom definisano je da se direktan otpis plasmana vrši na osnovu sudskih odluka i na osnovu Odluka Izvršnog odbora, samo ako su preduzete sve mere naplate što mora biti dokumentovano. Banka otpisuje potraživanja ispunjenjem uslova iz prethodnog stava i ako je obracunata ispravka vrednosti u iznosu od 100% potraživanja.

6 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na prihode od kamate i njihovo priznavanje

U skladu sa IAS 39 stav AG 93 „Kada se finansijsko sredstvo ili grupa sličnih finansijskih sredstava otpiše kao rezultat gubitka zbog obezvređenja, prihod od kamata se od tog trenutka priznaje uz primenu kamatne stope koja se koristi za diskontovanje budućih tokova gotovine u svrhu merenja zbog obezvređenja.“

Predmet obracuna prihoda od kamata na obezvređene plasmane su krediti pravnim licima u kašnjenju preko 90 dana odnosno koji su u statusu „problematičan“ (NPL) u skladu sa internim aktima Banke koji regulišu ovu oblast.

Efekat se može izraziti sledećom formulom: (izloženost- ispravka vrednosti) * EKS (dnevni nivo) * Period

Proces izbora kandidata je automatizovan po zadatim kriterijumima i upisuju se kao kandidati (ili se izaberu kao kandidati). Pravna lica za koja je pokrenut stečajni postupak, sudski spor, proces likvidacije ili plan reorganizacije (koji nije postao pravosnažan) nisu predmet obračuna i priznavanja kamate na obezvređene kredite.

Obracun prihoda od kamata na obezvređene plasmane se vrši u jednakim vremenskim intervalima predviđenim za obračun ispravke vrednosti.

7 Podaci, odnosno informacije koji se odnose na restrukturirana potraživanja

Banka koristi restrukturiranje plasmana na način definisan u Odluci o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki pri čemu pravi podelu da li su dužnici u finansijskim teškoćama ili su razlozi restrukturiranja (prolongacija) posledica trenutnih poteškoća, pri čemu se ne smatra da je dužnik u statusu problematičan.

Banka prati praćenje efekata sprovedenih mera restrukturiranja u postupku redovnog i pojačanog monitoringa plasmana (akcioni planovi).

Restrukturiranje plasmana je uređeno internim aktima banke (“Procedura klasifikacije potraživanja banke u skladu sa Odlukom NBS o klasifikaciji” i “Procedura klasifikacije standardne aktive u PNPL i NPL kategoriju i organizacija rada sa njom”).

Banka može da prestane da potraživanje smatra restrukturiranim ako su na kraju probnog perioda ispunjeni sledeći uslovi:

- restrukturirano potraživanje nije klasifikovano u grupu problematičnih potraživanja;
- dužnik je redovnim uplatama po osnovu glavnice ili kamate otplatio materijalno značajan deo ukupnog iznosa duga tokom najmanje polovine probnog perioda;
- dužnik nije u docnji dužoj od 30 dana ni po jednoj obavezi prema banci.

Ako nisu ispunjen drugi i treći uslov, Banka nastavlja da potraživanje klasifikuje u podgrupu restrukturiranih potraživanja u okviru grupe potraživanja koja se ne smatraju problematičnim, a proveru ispunjenosti ovih uslova se vrši najmanje jednom u tri meseca.

Potraživanje koje u trenutku restrukturiranja nije bilo klasifikovano u grupu problematičnih potraživanja, banka nakon tog trenutka može nastaviti da klasifikuje u grupu potraživanja koja se ne smatraju problematičnim samo ako ovo restrukturiranje nije dovelo do ispunjavanja nekog od uslova iz tačke 35b. stav 1. Odluke o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki.

Probni period je period od najmanje dve godine koji počinje da teče od trenutka kada se restrukturirano potraživanje klasifikuje kao potraživanje koje se ne smatra problematičnim;

Materijalno značajan deo ukupnog iznosa duga predstavlja iznos u visini najmanje 6% glavnice potraživanja sa izmenjenim uslovima otplate po osnovu stambenog kredita ili potraživanja kojim je refinansirano potraživanje banke po osnovu tog kredita, odnosno 8% glavnice potraživanja u slučaju ostalih potraživanja.